

ROMANȚA PE LÂNGĂ PLOPII FĂRĂ SOȚ... ÎNTR-O VIZIUNE INTERPRETATIVĂ PROPRIE

CZU:784.4.03

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.24.1-72.18>Doctorandă **Diana VĂLUȚĂ-CIOINAC**E-mail: dianavaluta@gmail.comORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3060-7546>

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

INTERPRETATIVE ASPECTS OF THE ROMANCE *PE LÂNGĂ PLOPII FĂRĂ SOȚ...* IN ITS OWN INTERPRETATIVE VISION

Summary. Romance *Pe lângă plopul fără soț...* was written in the second half of the 19th century by the Romanian composer and pianist Guilelm Șorban based on a poem by Mihai Eminescu. Over time, this romance has enjoyed increasing popularity, including in the folklore environment, being transmitted orally and performed as a lyrical song. Today, the romance *Pe lângă plopul fără soț...* is included in the repertoire of singers with different backgrounds: academic, stage, jazz, etc. The author is interested in the worldly, urban version of the creation, as it was conceived by the author. We will make an analysis of an interpretive version, which is more common among both established and amateur singers, a model that reflects the urban folklore foundation of romance and we will propose certain aspects related to the specifics of vocal performance. In this direction, we will highlight different elements of versification, dynamic nuance, vocal emission, rhythmic treatment, intonation and architectural form.

Keywords: urban folklore, worldly romance, structure, vocal performance, musical-poetic verse, dynamics.

Rezumat. Romanța *Pe lângă plopul fără soț...* a fost scrisă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea de compozitorul și pianistul român Guilelm Șorban pe versurile lui Mihai Eminescu. În timp, această romanță se bucură de popularitate tot mai mare, inclusiv în mediul de circulație folclorică, fiind transmisă pe cale orală și interpretată ca un cântec liric. Astăzi romanța *Pe lângă plopul fără soț...* face parte din repertoriul cântăreților de diferită formație: interpreți de muzică academică, de estradă, de jazz ș.a. Pentru autor prezintă interes versiunea mondenă, cea urbană a creației, așa cum a fost gândită de autor. Vom face o analiză a unei variante interpretative, care este mai des întâlnită atât printre cântăreții consacrați, cât și amatori, un model ce reflectă anume fundamentul folcloric urban al romanței și vom propune anumite aspecte legate de specificul execuției vocale. În acest sens vom evidenția diferite elemente ale versificației, nuanțării dinamice, emisiei vocale, tratării ritmice, intonaționale și ale formei arhitectonice.

Cuvinte-cheie: folclor urban, romanță mondenă, structură, interpretare vocală, strofă muzical-poetică, dinamică.

INTRODUCERE

Romanța mondenă, având o istorie de cel puțin două secole, și-a ocupat locul binemeritat în cultura muzicală românească. Sub aspect diacronic se conturează câteva straturi în ceea ce privește circulația și interpretarea acesteia. Vom constata astfel existența romanțelor ce au intrat în circuitul folcloric pierzându-și autorii și fiind transmise pe cale orală. Deși, sub aspect structural, romanța diferă de caracteristicile cântecului folcloric, datorită pătrunderii sale în mediul rural pentru a satisface necesitățile cultural-spirituale ale colectivității respective, în unele variante ale sale ea preia particularitățile acestuia.

Totuși, chiar dacă prin folclorizare se ajunge până la urmă la atenuarea unor trăsături evidente ale folclorului urban, caracterul specific cult al romanței mondene rămâne în continuare dominant, ceea ce o evidențiază de celelalte specii lirice. Intervenția pur-

tătorilor de folclor va merge uneori până la crearea de producții noi ce amintesc destul de vag originalul. Cea mai frecventă transformare suferită de romanță este separarea textului de muzică și adoptarea altei melodii: 1) populare, de regulă; 2) aparținând altei romanțe sau 3) fiind o creație proprie, atunci când melodia de bază este uitată. Fenomenul cunoaște și forma inversă, în sensul preluării melodiilor de romanță de către texte de cântec propriu-zis sau de doină, cum ar fi, spre exemplu, cântecul folcloric *Eu mă duc, codrul rămâne*, a cărui text poetic îl vom întâlni deseori cu melodie de tip romanță. Constatăm astfel tratarea romanței în mediul folcloric ca pe oricare dintre speciile liricii populare ce preia ușor o altă melodie, în funcție de viziunea compozițională și starea sufletească ale celor care le cântă.

Un alt strat îl constituie romanțele autorii cărora sunt cunoscuți, dar care au devenit populare, de circulație generală în mediul iubitorilor genului, fie con-

sacrați, fie amatori, și, interpretate respectiv în diferite contexte social-culturale. Dar, spre deosebire de cele de circulație folclorică, acestea nu sunt supuse transformărilor radicale, păstrându-și pilonii muzical-poetici.

Încă un strat în diacronia romanței este cel nou, reprezentat de romanțe create recent, atât de autori consacrați, cât și de amatori. Ele au o structură melodică și un text poetic ce reflectă tangențe nemijlocite cu limbajul muzical al folclorului urban care s-a constituit în secolul al XIX-lea: „melodii cu turnuri melodice specifice (prezența sensibilei, game, arpegii (...)) ca urmare a cupletelor de revistă, a pătruns la oraș forma cuplet-refren. Din punct de vedere ritmic, cele mai multe creații apărute în această perioadă au caracter de dans, (...) aproape toate fiind în ritm ternar” [1, p. 380]. Menționăm că, pe lângă predominarea, cel puțin în refren, a ritmului ternar, se impune și cel de tango.

ROMANȚA PE LÂNGĂ PLOPII FĂRĂ SOȚ... ARHITECTONICA EXECUȚIEI

Romanța mondenă este de nelipsit în repertoriul cântăreților contemporani atât de muzică populară, ușoară, cât și de muzică academică, iar piesa *Pe lângă plopii fără soț...*, autori: muzică – Guilelm Șorban, versuri – Mihai Eminescu, intră în topul celor mai solicitate. Din punct de vedere al specificului circulației și interpretării, romanța *Pe lângă plopii fără soț...* poate fi inclus în cel del doilea strat evidențiat mai sus.

Se știe că textul poetic original al romanței *Pe lângă plopii fără soț...* conține 11 strofe [2, p. 170]. Cântăreții/cântărețele selectează însă pentru execuție anumite strofe pe care le consideră reprezentative pentru redarea mai concisă a conținutului ideatic cu un impact emoțional mai puternic, fapt ce indică tendința și spre circulația folclorică a acestei romanțe.

În versiunea proprie de interpretare a romanței *Pe lângă plopii fără soț...* textul poetic include strofele 1, 2, 3, 4, 8, 11 (evidențiate cu Bold Italic):

1. ***Pe lângă plopii fără soț
Adesea am trecut;
Mă cunoșteau vecinii toți –
Tu nu m-ai cunoscut.***
2. ***La geamul tău ce strălucea
Privii atât de des;
O lume toată-nțelea
Tu nu m-ai înțeles***
3. ***De câte ori am așteptat
O șoptă de răspuns!
O zi din viață să-mi fi dat,
O zi mi-era de-ajuns;***
4. ***O oră să fi fost amici,
Să ne iubim cu dor,
S-ascult de glasul gurii mici
O oră, și să mor.***
5. *Dându-mi din ochiul tău senin
O rază dinadins,
În calea timpilor ce vin
O stea s-ar fi aprins;*
6. *Ai fi trăit în veci de veci
Și rânduri de vieți,
Cu ale tale brațe reci
Înmărmureai măreț,*
7. *Un chip de-a pururi adorat
Cum nu mai au perechi
Acele zâne ce străbat
Din timpurile vechi.*
8. ***Căci te iubeam cu ochi păgâni
Și plini de suferinți,
Ce mi-i lăsară din bătrâni
Părinții din părinți.***
9. *Azi nici măcar îmi pare rău
Că trec cu mai rar,
Că cu tristețe capul tău
Se-ntoarce în zadar,*
10. *Căci azi le semeni tuturor
La umbrel și a port,
Și te privesc nepăsător
C-un rece ochi de mort.*
11. ***Tu trebuia să te cuprinzi
De acel farmec sfânt,
Și noaptea candelă s-aprinzi
Iubirii pe pământ.***

Pe lângă plo - pii fã - ră soț A - de - sea am - tre - cut, Mă
cu - noș - teau ve - ci - nii toți, Tu nu m - ai cu - nos - cut. La ge - amul
tău ce stră - lu - cea Pri - vii a - tât de des, O lu - me
toa - tă - n - țe - le - gea, Tu nu m - ai în - țe - les. De mor.

O astfel de abordare a textului poetic se întâlnește cel mai des. Acompaniamentul instrumental este asigurat de un mic ansamblu: vioară, pian, acordeon și nai. Remarcăm faptul că pentru romanța mondenă este caracteristic anume un acompaniament instrumental de componență modestă, de tip taraf, la care se adaugă pianul și/sau acordeonul, în funcție de contextul și mediul social în care se interpretează. Orchestra de tip academic nu este antrenată pentru acest tip de romanță, nu ne referim la concerte contemporane planificate, care includ diferite genuri de muzică. În anumite împrejurări putea fi doar un pian, avem în vedere, în special, secolul al XIX-lea, când în mediul nobiliar domina moda pentru acest instrument și cel puțin un membru al familiei trebuia să cânte la el. Subliniem că specificul acompaniamentului instrumental este unul dintre elementele distincte ale interpretării romanței urbane mondene, care determină în mare parte particularitățile arhitectonice de ansamblu. În ceea ce privește suportul armonic, pe care l-am utilizat în acompaniamentul instrumental, acesta, de regulă, este unul transparent, axat pe succesiuni clasice, fără modulații neașteptate, dar totodată cu o preferință pentru contraste modale dacă linia melodică permite acest lucru. În ultima strofă refrenul se repetă, îndeplinind funcția de codă.

Strofa 1

✓ <i>Pe lângă plopii fără soț</i>	Începutul romanței are un caracter liniștit. Această stare este păstrată pe parcursul primei strofe. Atenția este concentrată pe mesajul verbal.
✓ <i>Adesea am trecut;</i>	Silaba <i>am</i> îl vom cânta puțin ornamentat, cu o apogiatură scurtă, ceea ce va marca subtil eul liric.
✓ <i>Mă cunoșteau vecinii toți –</i>	Ar putea fi o ușoară accelerare cu revenire la tempoul inițial în versul următor.
✓ <i>Tu nu m-ai cunoscut.</i>	Sentimentul de regret va fi creat printr-o execuție precipitată.
Finalurile pe consoane ale versurilor subliniază starea de tristețe și părere de rău, creând totodată o tensiune interioară.	

Refrenul 1

✓ <i>La geamul tău ce strălucea</i>	Versurile 1-2 din primul refren le cântăm cu un sentiment frumos al amintirii din trecut și mimica în semi-zâmbet. Un mic <i>crescendo</i> spre <i>mf</i> apoi <i>decrescendo</i> vor sublinia starea de plăcută amintire, freacă de iubire.
✓ <i>Privii atât de des;</i>	
✓ <i>O lume toată-nțelegea –</i>	În versurile 3-4 eroul revine parcă la realitate și, respectiv, acest lucru va fi reflectat în interpretare cu o tensiune interioară, apoi se revine la sentimentul de tristețe. Versul 4 se execută silabisit, accentuând subtil fiecare silabă: <i>Tu-nu-m-ai-în-țe-les...</i> , fiind o confirmare a mesajului din versul 4, strofa 1: <i>Tu nu m-ai cunoscut</i> , care a fost interpretat calm, doar cu un sentiment de regret. Astfel se creează o arcată emoțională și o consolidare muzicală interpretativă a fragmentului.
✓ <i>Tu nu m-ai înțeles.</i>	
Expresivitatea versurilor 1 și 3 sunt subliniate de finalurile pe vocale, degajând puțin atmosfera dramatică.	

În modelul propus pentru analiza interpretativă, introducerea instrumentală este axată pe linia melodică a refrenului, executată la vioară și nai, în terță, misiunea de susținere armonică revenindu-le pianului și acordeonului. Între secțiunile cântate (de regulă câte două strofe poetice ce constituie entitatea strofă-refren) se reia aceeași ritornelă, care este o variantă melodică a introducerii. Tempoul romanței este moderat (t=85), ceea ce oferă posibilitatea de a evidenția cuvintele importante din vers și de a marca momentele muzical-poetice culminante.

Pentru o redare profundă și obținerea unei reacții emoționale așteptate și dorite din partea publicului, considerăm analiza textului poetic ca o primă etapă a însușirii execuției romanței, analiza posibilităților accentuării, sublinierii anumitor silabe din diferite fragmente, a consoanelor și vocalelor de la sfârșitul versurilor, din culminații, deoarece în relație cu melodia, cu sunetele, se produc culminațiile/micro-culminațiile, sau sunt marcate anumite cuvinte-cheie, care determină impulsul emoțional și reacția scontată a spectatorilor: va ajunge sau nu la ei mesajul codificat în sincretismul poetico-muzical.

Mihai Eminescu a scris *Pe lângă plopii fără soț...* în perioada de maturitate, pe una dintre marile teme

Strofa 2

∨ <i>De câte ori am așteptat</i>	În strofa a doua, adresarea către ființa dragă, care rămâne fără răspuns, iar tăcerea devine apăsătoare, îl determină pe erou la o stare de justificare, de aceea vocalista amplifică dinamica în cadrul strofei.
∨ <i>O șoptă de răspuns!</i>	Evidențierea textului produce o micro culminație
∨ <i>O zi din viață să-mi fi dat,</i>	După silaba <i>zi</i> din ultimul vers se va produce un mic <i>luft</i> , pentru ca fraza <i>mi-era de-ajuns</i> să capete o valoare pe care eroul și-ar fi dorit-o cu ardoare.
∨ <i>O zi mi-era de-ajuns;</i>	
Și în această strofă finalurile pe consoane ale versurilor contribuie la transmiterea și crearea unei stări de tristețe și a tensiunii interioare crescânde.	

Refrenul 2

∨ <i>O oră să fi fost amici,</i>	Refrenul continuă starea de agitație, de tensiune
∨ <i>Să ne iubim cu dor,</i>	Se vor evidenția cuvintele <i>iubim</i> și <i>dor</i> . Fraza muzicală a versului se cântă pe silabe ca să se evidențieze <i>Să-ne-iu-bim-cu-dor</i> . cuvântul <i>dor</i> va fi executat fin și pe un mic crescendo
∨ <i>S-ascult de glasul gurii mici</i>	Intensitatea sonoră este menținută
∨ <i>O oră, și să mor.</i>	La fel ca și în versul 4 din strofa a doua după cuvântul <i>oră</i> , se formează un <i>luft</i> , pentru ca fraza <i>și să mor</i> să reușească să exprime ultima dorință a eroului.
Finalurile în măsurile 2 și 4 pe consoane ale versurilor amplifică în continuare încordarea interioară.	

Strofa 3

∨ <i>Căci te iubeam cu ochi păgâni</i>	În ultima strofă propusă, din toate câte sunt în poezia originală, interpretul va exprima starea de regret a eroului și revenirea definitivă la realitatea cruntă – iubita nu va fi a lui. Linia vocală va avea o sonoritate stinsă, atmosfera creată exprimă senzația imposibilității de a depăși situația. Evidențiem cuvintele <i>iubeam, ochi, plini, lăsară</i> .
∨ <i>Și plini de suferinți,</i>	
∨ <i>Ce mi-i lăsară din bătrâni</i>	
∨ <i>Părinții din părinți.</i>	

Refrenul 3

∨ <i>Tu trebuia să te cuprinzi</i>	Culminația romanței vine în ultimul refren, unde eroul își imaginează cum ar fi fost în cazul în care iubita ar fi răspuns sentimentelor sale de iubire. Cuvintele ce trebuie subliniate sunt <i>trebuia, farmec, noaptea, candelă</i> .
∨ <i>De acel farmec sfânt</i>	
∨ <i>Și noaptea candelă s-aprinzi</i>	
∨ <i>Iubirii pe pământ.</i>	Ultimul vers se va interpreta precipitat cu sau fără <i>ritenuto</i> în funcție de dinamica și modulațiile tempoului aplicate pe parcursul ultimului refren.

ale creației sale: iubirea și natura. Subiectul literar tratează aspirația eroului spre iubirea ideală, spre perfecțiune, care nu se poate împlini; atmosfera este plină de tristețe și nefericirea eului lirik, imposibilitatea atingerii iubirii ideale. Acest tip de subiect este specific romanței, folcloriștii literați precizând: „În textul romanței predomină dispozițiile sentimentale, dramatice, încordate. Temele preferate sunt dragostea nefericită, meditația asupra vieții omului, a naturii” [3, p. 705]. Motivele simbolice în lucrarea *Pe lângă plopul fără soț...* sunt cele al plopului și al tânărului, eroul lirik aflându-se în două ipostaze: cea a tânărului simplu de la țară și cea a geniului.

Titlul romanței *Pe lângă plopul fără soț...* îndeplinește funcția unui leitmotiv, o sintagmă formată din substantivul plural *plopul*, ce sugerează singurătatea, urmat de motivul *fără soț*, care amplifică sentimentul singurătății. Astfel, prin titlu, se creează o atmosferă melancolică, tristețe și suferință reprezentând sentimentele dominante. În romanță textul poetic se structurează în jurul unei serii de opoziții: *tu - toți, eu - tu, trecut - prezent, tânăr obișnuit - geniu*. Este evidentă antiteza dintre prezent și trecut, dintre iubirea mistuitoare și eșecul în dragoste. Linia melodică creată de maestrul Guilelm Șorban susține perfect starea lăuntrică a personajului și ne permite să înțelegem sufletul tânărului îndrăgostit.

Cele mai potrivite, în sensul posibilității valorificării potențialului vocal și sonor, pentru interpretarea romanței *Pe lângă plopii fără soț...* sunt tonalitățile: *c-moll* pentru voce feminină și *f-moll* pentru voce masculină. Vom analiza varianta interpretativă pentru voce feminină în *c-moll*.

PARTICULARITĂȚI INTERPRETATIVE

În modelul de execuție prezentat, dat fiind faptul că linia melodică este aceeași în fiecare secțiune muzical-poetică (strofă-refren), cântăreața poate utiliza diferite nuanțe dinamice. Pentru a facilita execuția, respirația pe parcursul întregii lucrări se va lua înainte de fiecare vers (indicăm cu semnul V). Așadar, propunem următoarele repere interpretative ale romanței *Pe lângă plopii fără soț...* cu indicarea particularităților și procedeele vocale:

Funcția codei o îndeplinește repetarea refrenului al treilea cu o modificare interpretativă a versurilor 3 și 4, schimbarea armoniei și tempoului. În versul 3 din strofă cuvintele *s-aprinzi* se vor cânta pe ritenuto, iar versul 4 în tempo lent – cu evidențierea precipitată a silabelor *Iu-bi-rii-pe-pă-mânt* (t=65).

Pentru o execuție vocală corectă, plăcută auzului, interpreta va folosi întreg arsenalul timbral al vocii, având o dicție foarte bună. Se știe că execuția vocală, în mare parte, se axează pe emisia vocalelor (*i, e, a, o, u, ă, î*), astfel, pentru a poseda o dicție corectă în cântare este necesar de a marca consoanele. În interpretarea romanței *Pe lângă plopii fără soț...*, o atenție sporită va fi canalizată pentru consoanele *r, t, d*, ultimele două, în special, la final de frază. Mai puțin vor fi subliniate consoanele de tipul *s, z*, care sunt destul de bine auzite, mai ales la final de cuvânt.

Un rol important în execuția romanței, pe lângă vocalitate, îl are și expresivitatea, artistismul, starea emoțională de moment a cântăreței/cântărețului. Fiind o producție ce reflectă lumea interioară a omului, trăirile sentimentale, multiplele unduiri ale sufletului, procesul interpretării romanței solicită o concentrare psihică deosebită. Specificul acestei concentrări constă în faptul că ea direcționează spre periferia conștiinței, spre coordonarea armonioasă a tuturor acțiunilor de expresivitate la care apelează interpreta/interpretul. Profunzimea concentrării interpretative este condiționată în mod direct de profunzimea idealului artistic și de gradul de însușire a sentimentului înaltei responsabilități ce o implică manifestarea în public. În execuția romanței, ce presupune o individualizare deosebită, cântăreața/cântărețul va transfera treptat atenția de la persoana sa spre lucrarea executată. Se știe că actorul rostește perfect textul atunci când, însuflețit de

personajul prezentat, îl dezvoltă în mod natural, prin acțiunile și sentimentele proprii. Nu va putea exprima firesc aceste trăiri, nici reda acțiunea fidel dacă nu înțelege puterea cuvântului, dacă nu este pătruns de caracterul adevărat al personajului pe care îl prezintă și, evident, dacă nu are o pronunțare clară și ireproșabilă. Aceeași pătrundere în profunzimea conținutului romanței și o rostire muzicală clară trebuie să realizeze și cântăreața/cântărețul. De asemenea, cunoaștem că de dispoziția spirituală poate depinde sonoritatea vocii și maniera execuției, de aceea cântăreața/cântărețul se va detașa totalmente de orice stare neplăcută care ar diminua calitatea interpretării.

La prima vedere pare că interpretarea vocală este un proces unidirecțional. În realitate însă aceasta este un act de comunicare și nu există o comunicare mai specifică, mai intimă și mai universală, decât comunicarea muzicală. O producție muzicală este comunicabilă „în măsura în care semnifică, adică trimite la ceva exterior sistemului muzical – afecte, manifestări ale psihicului, „trăiri” [4, p. 19]. Interpretând o romanță, cântărețul/cântăreața va crea o anumită legătură ce presupune transmiterea convingătoare a mesajului muzical ascultătorului, care va percepe semnificația acestuia și va reacționa corespunzător. Se va crea în consecință o legătură emoțională subtilă între cântăreață/cântăreț și ascultător. Astfel, execuția romanței este de neconceput în afara cadrului participativ cântăreață/cântăreț-ascultător. Interpretul/a, la execuția romanței, în general, și a romanței *Pe lângă plopii fără soț...*, în particular, va tinde anume spre o astfel de conexiune, pentru a transmite plener mesajul.

Concluzii. Așadar, una dintre cele mai populare romanțe mondene urbane, *Pe lângă plopii fără soț...*, aparent simplă ca melodie, oferă posibilități largi pentru crearea multiplelor versiuni interpretative atât din punct de vedere muzical, cât și al textului poetic. Referindu-ne la mediul firesc, monden, de circulație, subliniem că principiul circulației orale, folclorice și-a pus amprenta asupra interpretării și valorificării creative a romanței. Preferința pentru anumite fragmente poetice și pentru anumite secvențe melodice, care constituie pilonii de bază, de neclintit ai lucrării, determină posibilitatea recreării, reinterpretării romanței *Pe lângă plopii fără soț...*. Acest fapt deschide perspectiva pentru fiecare cântăreață/cântăreț de a crea modelul interpretativ propriu, profund și impresionant. Am formulat în acest articol unele sugestii referitoare la interpretarea romanței *Pe lângă plopii fără soț...*, ce pot fi punct de pornire pentru cântărețe/cântăreți care reprezintă diferite domenii de activitate artistică și stiluri, spre o nouă viziune de prezentare a acesteia.

BIBLIOGRAFIE

1. Oprea, Gh., Agapie, L. Folclor muzical românesc. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1983. 436 p.
2. Ciaicovschi-Mereșanu, G. Romane și cântece de lume. Chișinău: Hiperion, 1990. 260 p.
3. Curuci, L. Romața folclorizată. În: Creația populară (curs teoretic de folclor românesc din Basarabia, Transnistria și Bucovina). Chișinău: Știința, 1991, 705-709.
4. Moș, D. Introducere în hermeneutica discursului muzical. Revista MUZICA, nr. 2, București: Editura Muzicală, 2002, 91-108.
5. Pe lângă plopii fără soț ..., interpretare Maria Bieșu, [online] <https://www.youtube.com/watch?v=-J-V61yNw9Lw> (consultat: 22.01.2024).
6. Pe lângă plopii fără soț ..., interpretare Gheorghe Sărac, [online] <https://www.youtube.com/watch?v=Dr9E-DUZok1c> (consultat: 22.01.2024).
7. Pe lângă plopii fără soț ..., interpretare Maria Răducanu & Maxim Belciug, [online] <https://www.youtube.com/watch?v=U6CVjcl5FA> (consultat: 22.01.2024).

Dumitru Peicev. *Pieta*, 1984, u. p., 110 × 120 cm.